

GMO a nositelia Nobelovej ceny

Verejná obhajoba GMO zo strany najrôznejších vedeckých autorít nie je ničím novým a ich najrôznejšie otvorené listy a deklarácie bývajú pomerne pravidelne uverejňované vo svetových médiách. Zámer je jasný: ide o snahu presvedčiť občanov, že odmietaním geneticky modifikovaných plodín sa de facto odmieta veda a pokrok ako také a teda i všeobecné dobro.

Na druhej strane, odporcovia rastlinných biotechnológií sú priamo alebo nepriamo označovaní za nevzdelaných spiatočníkov, ktorých motívom konania sú najmä emócie (prípadne peniaze od sponzorov).

V prípade „Výzvy z 29. júna 2016“ ide ale o niečo závažnejšie, pretože pod predmetný otvorený list sa predsa len podpísalo 109 nositeľov Nobelovej ceny (asi tretina z tých, ktorí ešte žijú) a najmä šokuje mimoriadne agresívny tón, ktorým signatári otvorene hrajú na city: *„Vyzývame vlády na celom svete, aby odmietli kampaň Greenpeace proti Zlatej ryži osobitne a proti plodinám a potravinám vylepšeným vďaka biotechnológiám vo všeobecnosti. A aby urobili všetko, čo je v ich silách na urýchlenie prístupu poľnohospodárov k výdobytkom modernej biológie a osobitne ku geneticky modifikovaným sadivám“*. Záver je hrôzostrašný: *„koľko úbožiacov musí ešte umrieť dovtedy, kým sa toto všetko (aktivity Greenpeace) bude považovať za zločin proti ľudskosti?“*. Základné posolstvo iniciatívy je teda jasné: GMO sú verejnoprospešný výdobytok vedy, ktorý má uľahčiť život najmä tým najchudobnejším. A Greenpeace je tým pádom kriminálna organizácia, pretože šíreniu GMO bráni.

Ide o tvrdenia tak závažné, že je potrebné si ich trochu rozmeniť na drobné. Je skutočnosťou, že signatári listu primárne obhajujú najmä tzv. Zlatú ryžu^[1], GM plodinu, ktorej úlohou je zabezpečiť zvýšený prísun vitamínu A v oblastiach, kde chudobní obyvatelia trpia jeho nedostatkom. Je tiež pravdou, že nedostatok vitamínu A spôsobuje ročne oslepnutie a smrť miliónov ľudských bytostí, ako i to, že Greenpeace je proti Zlatej ryži, pretože podľa nich sa týmto odvracia pozornosť od skutočného problému (bieda a s tým spojená neexistencia prístupu k diverzifikovanej potrave), že

neškodnosť Zlatej ryže nie je dokázaná a že jej hlavnou úlohou je zohrať úlohu Trójskeho koňa pre dnes komercializované (pesticídové) GMO, ktoré pre spotrebiteľa neprinášajú žiadnu pridanú hodnotu - potraviny z nich vyrobené nie sú ani výživnejšie, ani chutnejšie a ani lacnejšie. Podozrenie týkajúce sa úlohy Trójskeho koňa je v podstate potvrdené i vo vyššie citovanom úryvku, v ktorom sa najprv nástojí na Zlatej ryži a potom i na všetkých GM plodinách...

Zlatá ryža teda podľa laureátov Nobelovej ceny neprináša svoje blahodarné ovocie pre biednych iba z dôvodu opozície a aktivít Greenpeace. **Uvedené ale nie je pravda!** Podľa amerického antropológa, prof. Glen Stone z Washingtonovej univerzity v St. Louis, ktorý počas 4 rokov viedol výskumný program v ryžoviskách na Filipínach, *„Zlatá ryža zatiaľ nie je produkt pripravený na uvedenie na trh, pretože jej vývoj sa ešte neskončil. Doterajšie výsledky výskumov Medzinárodného inštitútu pre výskum ryže a Filipínskeho výskumného ústavu pre ryžu zatiaľ totiž ukázali, že hektárové výnosy zlatej ryže sú nižšie ako u ryže bez transgénu“*. Greenpeace teda svojimi aktivitami ani nemohla „zablokovať“ zlatú ryžu, pretože oba inštitúty doteraz ani nepredložili na regulačný orgán žiadosť o jej povolenie.

Ďalšia otázka: ako je to vlastne s odbornou kompetentnosťou signatárov listu? Je evidentné, že ani Nobelova cena v nejakom odbore nedáva automaticky právo odborne sa vyjadrovať ku všetkému. Prof. Philip Stark z univerzity v Berkeley (Kalifornia) narátal medzi signatármi 41 lekárov, 33 chemikov, 24 fyzikov, 8 ekonómov a jedného laureáta Nobelovej ceny mieru. A prof. Stark sa pýta: *„Čo títo vedci vedia o poľnohospodárstve? Kto z nich vykonával relevantné výskumné práce v danej oblasti?“*

Dramatická výzva laureátov Nobelovej ceny má ale ešte jednu a vážnejšiu trhlinu: záchrana stoviek miliónov hladujúcich a podvyživených prostredníctvom GMO je postavená okrem iného na predpoklade, že hlavným problémom je nedostatočná výroba potravín vo svete. Tento predpoklad je nepravdivý: podľa FAO sa v súčasnosti vo svete vyrobí dostatok potravín pre viac ako 8 miliárd ľudí

(je nás dnes niečo viac ako 7 miliárd). Príčinou hladu a podvýživy nie je nedostatočná výroba, ale skutočnosť, že hladujúci a podvyživení nemajú prostriedky, aby si existujúce potraviny mohli kúpiť. Ale zvýšenie všeobecnej prosperity v chudobných krajinách prostredníctvom GMO nesľubujú ani výrobcovia predmetných sadív.

Je viac ako pozoruhodné, že signatári „Výzvy z 29. júna“ nezahoreli „spravodlivým hnevom“ nad skutočnosťou, že na planéte, ktorá nebola nikdy taká bohatá, ako je dnes, zomiera z ekonomických dôvodov každých 5 sekúnd od hladu jedno dieťa do desať rokov! Pritom na vyriešenie *všetkých* páľčivých sociálnych problémov ľudstva by stačil iba malý zlomok zo sumy, ktorá bola zmobilizovaná na záchranu veľkých bánk po poslednej finančnej kríze. Ctihodných nositeľov Nobelovej ceny nijako nevzrušuje nekončiaci únik kapitálu do daňových rajov: cena daňových podvodov sa iba v EÚ odhaduje na tisíc miliárd eur ročne a v chudobných krajinách pripadá na jeden dolár rozvojovej pomoci 10 dolárov vo forme úniku kapitálu.[2] Vysporiadanie sa s týmto problémom by pritom mohlo veľmi účinne napomôcť vyriešeniu hladu a podvýživy.

Signatárov výzvy ale zaujíma iba GMO a preto je jasné, komu má iniciatíva poslúžiť. „Zatratenci tohto sveta“ to ale rozhodne nie sú. Veľa naznačuje skutočnosť, že jedným zo známych organizátorov príslušnej tlačovej konferencie vo Washingtone 29. júna 2016 bol Jay Byrne, bývalý komunikačný riaditeľ Monsanto...[3]

Ostávajú ešte dve zásadné otázky: prečo sa laureáti Nobelovej ceny nechali zlanáriť na podpis takto pochybnej iniciatívy a potom, prečo sa s ňou prišlo práve teraz?

Hľadanie odpovede na prvú otázku nie je jednoduché. Ponajprv nemožno vylúčiť, že aspoň časť signatárov konala na základe vlastného presvedčenia a informácií (nedostatočných), ktoré mali k dispozícii. Svoju úlohu určite zohrala i averzia časti vedeckej komunity voči aktivistom

najrôznejšieho druhu, na ktorých sa vedome alebo nevedome zvyknú pozerat' „zvrchu“. Okrem toho je tu faktor morálnej autority“, ktorý sa špičkovým vedcom automaticky prisudzuje. Vedec by mal byť osoba, ktorá hľadá a obhajuje „pravdu a nič len pravdu“ a tým pádom by mal byť čo v najväčšej možnej miere nezávislý a nestranný. Skúsenosti za posledných asi 60 rokov ale žiaľ ukazujú, že veci sú v tejto oblasti ďaleko nejasnejšie, než by mali byť. Postupne totiž klesá miera financovania vedeckého výskumu z verejných zdrojov a narastá jeho závislosť od súkromného sektoru. I univerzitní vedci sú takto v narastajúcej miere vyzývaní svojimi nadriadenými, aby „hľadali externé zdroje“. Nezávislosť a nestrannosť mnohých vedeckých pracovníkov je potom diskutabilná. Následne existuje pomerne veľké množstvo známych vedcov, ktorí sa podpísali pod stanoviská a články priaznivé pre tabakový priemysel alebo ktorí obhajovali neškodnosť tak kontroverzných produktov, ako sú azbest, dioxíny alebo berílium. I v oblasti rastlinných biotechnológií je rozhodujúca časť vedeckého výskumu plne v režii nadnárodných spoločností.[4] Závislosť od zdroja financovania, ktorú nemožno vylúčiť aspoň u časti signatárov, má ale svoj dopad na ich verejne prezentované názory a postoje.

Odpoveď na druhú otázku (prečo práve teraz?) je jednoduchšia. V priebehu posledného roka čelí biotechnologický priemysel na čele s Monsanto nebývalým problémom: v roku 2015 sa jeho zisky prepadli, po prvý krát v histórii mierne poklesli svetové plochy osiate GM sadivami, Monsanto čelí hrozbe odkúpenia zo strany nemeckej firmy Bayer, v USA zúri vášnivá verejná diskusia ohľadom označovania potravín na báze GM plodín a v Európe je GMO stále jedným z hlavných argumentov odporcov tzv. Dohody o Transatlantickom partnerstve medzi EÚ a USA (napriek vytrvalému ubezpečovaniu zo strany Európskej komisie, „že o GMO sa nerokuje“). Myslím, že to na vysvetlenie príčin vzniku predmetnej iniciatívy bohato stačí...

---

[1] <http://www.sppk.sk/clanok/1047>

[2] Xavier Harel, „La grande évasion, le vrai scandale des paradis fiscaux“, Les liens qui libèrent, 2010

[3] Stéphane Foucart, „Criminel Greenpeace?“, Le Monde, 5.7.2015

[4] <http://www.sppk.sk/clanok/1162>